

Avot de-Rabbi Nathan hoofdstuk 32

Uitstel van Gods straf – van Adam tot en Noach

Vervolg Avot de-Rabbi Nathan 46b (Misjna Avot V,2; ARN noesach b, S. Schechter, 91)

Er waren tien generaties vanaf Adam tot aan Noach. Welnu, waarom is dit nodig voor de bewoners van de wereld (om te weten)? Het is om je te onderwijzen dat alle generaties Zijn woede opwekten en daarmee doorgingen, en dat Hij (toch) het water van de (zond)vloed (nog niet) over hen deed komen omwille van de rechtvaardigen en de vromen (chasidim) die onder hen waren. En er zijn er die zeggen dat alle dagen dat Metoesjalach (nog) leefde, de vloed niet over de wereld kwam; en dat deze, toen Mestoesjach stierf, voor hen nog zeven dagen na zijn dood werd teruggehouden. Er is immers gezegd: *‘En het gebeurde na (die) zeven dagen [dat het water van de vloed over de aarde kwam]’* (Gen 7:10).¹ Waar waren die zeven dagen goed voor? Het waren de zeven dagen van rouw om Metoesjalach de rechtvaardige die verhinderden dat de straf over de wereld kwam. Daarom is er gezegd: *‘En het gebeurde na die zeven dagen’* (Gen. ibid.).

Een andere verklaring van (de woorden) *‘En het gebeurde na zeven dagen’* leert dat de Heilige, Hij zij gezegend, voor hen een tijd (van zeven dagen extra uitstel) vaststelde na de honderd en twintig jaren (van een mensenleven), in welke tijd zij mogelijk omkeer zouden kunnen doen. Maar zij deden geen omkeer. Daarom staat er geschreven: *‘En het gebeurde na zeven dagen.’*

ARN, noeach b

Er waren tien generaties vanaf Adam tot aan Noach, (dat is om) bekend te maken hoe langzaam in toorn Hij is, want alle generaties verdorven hun daden totdat de Alaanwezige het water van de (zond)vloed over hen deed komen.

Er waren tien generaties vanaf Noach tot aan Avraham. En wat leert deze overlevering ons? Niet anders dan dat tien generaties hun daden verdorven totdat Avraham, onze (voor)vader, opstond, zijn (eigen) wegen vervolgde en het loon van allen ontving.²

Misjna Avot V,2

Er waren tien generaties vanaf Adam tot aan Noach. Dat is om je te onderwijzen hoe langzaam van toorn Hij is. Want al die generaties wekten Zijn woede en gingen daarmee door, totdat Hij het water van de (zond)vloed over hen deed komen.

Uitleg:

Opnieuw staat in deze midrasj een reeks van tien (in dit geval tien generaties) centraal. Hier de tien generaties vanaf Adam tot aan Noach: die van Adam, Seth, Enosj, Kenan, Mehalalél, Jèrèd, Chanoch (Henoch), Metoesjalach, Lamèch en Noach. Honderd en twintig jaren gingen

¹ Het zijn dezelfde zeven dagen die God (naar aanleiding van het overlijden van Metoesjalach onmiddellijk) al aan Noach had aangekondigd, zie Gen. 7:4.

² Zie Tosefta Sota X,1-3 v.

voorbij en nog eens zeven dagen voor dat Gods toorn echt ontbrandde. Waarom niet veel eerder? Omdat dan Noach nooit geboren zou zijn en omdat God met zijn alles vernietigende straf wilde wachten totdat deze grote rechtvaardige zijn levensdagen volledig vol had gemaakt. Opnieuw vinden we hier op alternatieve wijze de gedachte voortgezet (als in het vorige hoofdstuk van ARN), dat het leven van een enkel mens –in dit geval expliciet een grote rechtvaardige – het lot van de gehele wereld kan redden. Deze gedachte herinnert allicht ook aan een traditie, dat er altijd minstens zesendertig (voor het oog verborgen) rechtvaardigen ergens op aarde rondlopen, omdat anders de aarde en de menselijke samenleving niet langer zouden voortbestaan. Zolang er rechtvaardigen onder ons leven, zal God Zijn toorn inhouden, zelfs tot enige tijd na hun dood; met de zeven dagen van rouw na Metoesjalachs dood als voorbeeld.³

In de Babylonische Talmoed is de uitleg over de zeven dagen van rouw overgeleverd op naam van Rav. Deze Tora-leraar legde extra nadruk legt op de kracht van rouw om een rechtvaardige, omdat dit Gods straffen kan uitstellen. Het zegt ook iets over de universele waarde die aan het leven van een rechtvaardig mens wordt toegedicht. Rouwen kan een helende werking hebben en tot berouw om onze eigen wandaden aanzetten.⁴

De rouw om de dood van Metoesjalach verwijst volgens een verwante midrasj overigens specifiek naar Gods rouwen en niet zozeer naar dat van de zondige tijdgenoten van Metoesjalach, die mogelijk zijn dood helemaal niet betreunden. Bij God speelde een ander motief voor rouw een rol: de verwoesting van Zijn Eigen schepping!⁵ Zo biedt de Midrasj Be-resjit Rabba twee perspectieven :

» *‘En het gebeurde na zeven dagen’* (Gen. 7:10). Dit leert dan de Heilige, Hij zij gezegend, hun uitstel gaf gedurende de zeven dagen van rouw om de rechtvaardige Metoesjalach, zodat zij (in die rouwdagen) omkeer zouden doen. Een andere verklaring: Rabbi Jehosjoea ben Levi zei: Zeven dagen lang rouwde de Heilige, Hij zij gezegend, voor Zijn wereld voordat hij de vloed bracht, hetgeen blijkt uit het vers: *‘Toen **berouwde het de Eeuwige dat Hij de mens op aarde gemaakt had en het bedroefde Hem in Zijn hart**’* (Gen. 6:6), terwijl we elders lezen: *‘De koning rouwde om zijn zoon’* (Sam. 19:3).

God had dus tijd nodig om het besluit te nemen tot vernietiging van de schepping en het meest kostbare wezen daarin, de mens en Zijn evenbeeld! Het slot van de uitleg geeft aan dat God de mens de absoluut maximale tijd van tien generaties en een volledig mensenleven gaf om omkeer te doen, met daarbovenop ook nog eens zeven dagen van toegevoegde rouw. Daarom heet God: *‘Barmhartig, genadig en langzaam in toorn’* (Ex. 34:6).

In zijn commentaar bij Mishna Avot (V,2) neemt Rabbi Jona deze midrasj tot metaforisch uitgangspunt voor een meer actuele interpretatie. Het kwaad van Israëls vijanden zal de Eeuwige in Zijn barhartigheid en zorg voor de schepping lang dulden, totdat het punt bereikt is dat hij de mensheid daarvoor straffen zal.

Vervolg Avot de-Rabbi Nathan 47a

Een andere uitleg leert dat de Heilige, Hij zij gezegend, voor hen de orde van de wereld veranderde; de zon kwam op in het westen en ging onder in het oosten, misschien zouden zij het begrijpen, bang worden en omkeer doen. Maar dat deden zij niet, er is immers gezegd: *‘En het gebeurde na (die) zeven dagen’* (Gen. 7:10).

³ Zie Tosefta Sota X,1-3 v.; Babylonische Talmoed Sanhedrin 108b; Talmoed Jeroesjalmi Mo’éd Katan II 82c; Midrasj Tehillim Ps. 26, par. 7; zie vooral ook Rasji, commentaar bij Gen. 7:4.

⁴ Zie Babylonische Talmoed, Sanhedrin 108b.

⁵ Midrasj, Be-resjit Rabba XXXI,17.

Een andere uitleg is dat de Heilige, Hij zij gezegend, Zijn tafel voor hen schikte en hun het goede liet zien zoals dat van de komende wereld, opdat zij zichzelf kritisch zouden bezien en zeggen: ‘Wee ons, vanwege al het goede dat wij verloren hebben (zo we niet alsnog omkeer doen)’, omdat zij hun wegen op aarde hadden gecorrumpeerd. [Toch deden zij geen omkeer], er is immers gezegd: *‘En God zag de aarde, en zie zij was verdorven, want alle vlees op aarde had zijn (levens)weg verdorven’* (Gen. 6:12).

Uitleg:

Opnieuw een bewijs, dat de Eeuwige langzaam is in toorn en tot het laatst toe de mogelijkheid tot omkeer open laat. Met extreme middelen probeerde de Eeuwige de generatie van Noach tot zelfinzicht en omkeer te bewegen. Niets hielp, zelfs niet het schrikbeeld van een totaal heersende wanorde in de gedragingen van de natuur.⁶ Het is een actuele les voor een generatie als de huidige, waarin natuurrampen en bizarre natuurverschijnselen zich opstapelen, zonder dat dit het handelen van de mens ten goede verandert!

Vervolg Avot de-Rabbi Nathan 47a

Rabbi El’azar ben Parta⁷ sprak: ‘Let wel, er wordt gezegd: *‘Mijn geest zal niet voor altijd in de mens heersen (wonen)’* (Gen. 6:3). De Heilige, Hij zij gezegend sprak: ‘Ik zal geen oordeel over hen (de overtreders) uitspreken voordat Ik hun beloning verdubbeld heb’, er is immers gezegd: *“Zij slijten hun dagen in het goede (in voorspoed) en in een oogwenk dalen zij af in het graf”* (Job 21:13).

Uitleg:

Opnieuw is het karakter van God beschreven als ‘langzaam van toorn.’ Ditmaal gekoppeld aan de onuitgesproken vraag of deze uit barmhartigheid voortvloeiende houding van een voorzienig God – tegenover de goddeloze en onbestrafte oergeneraties – wel strookt met een andere goddelijke eigenschap, die van Zijn rechtvaardigheid! Het antwoord dat Rabbi El’azar ben Parta suggereert, is dat Gods ware vereffening van kwaad pas plaatsvindt nadat de levensgeest de goddeloze overtreders verlaten heeft. Eerst nog worden zij ruimhartig beloond voor het weinige goeds dat zij wel hebben verricht. Dit doet denken aan een verwante overlevering in de Babylonische Talmoed, op naam van Rabbi El’azar ben Tzadok⁸:

»Waarmee kan men *de rechtvaardigen* in deze wereld vergelijken? Met een boom die geheel op een plaats van reinheid staat, maar waarvan het (uitstekende) gebladerte reikt tot boven een plaats van onreinheid. Wanneer dat gebladerte weggesnoeid wordt, staat hij op een volkomen reine plek. Zo brengt de Heilige, Hij zij gezegend, tuchtelingen (lijden) over de rechtvaardigen in de wereld, opdat zij de komende wereld zullen beërven, zoals er gezegd is: *‘Ook al zal jouw begin gering zijn, jouw einde zal gedijen’* (Job 8,7). En waarmee kan men *de overtreders* (goddelozen) in deze wereld vergelijken? Met een boom die geheel op een volkomen onreine plek staat, maar waarvan het gebladerte boven een reine plek hangt. Wanneer dit weggesnoeid wordt, staat hij geheel en al op een onreine plek. Aldus maakt de Heilige, Hij zij gezegend hen vol overvloed in deze wereld om hen (uiteindelijk)

⁶ Zie in dit verband o.a. Babylonische Talmoed, Sanhedrin 108a-b, Midrasj Be-resjit Rabba XXX,7, Tanchoema ed. S. Buber, I,25 e.a. Zie de vele verwijzingen in L. Ginzberg, *The Legends of the Jews*, V,18.

⁷ Tanna’iet uit de derde tot vierde generatie.

⁸ Zie A. Cohen, *The Minor Tractates of the Talmoed*, (ARN h.1) 153.

te verstoten en tot de laagste rang te degraderen, want er is gezegd: *‘Er is een weg die iemand recht toeschijnt, maar het einde ervan zijn paden van de dood’* (Spr. 14:12).⁹

Dergelijke uitingen vormen een theodicee, een redenering die de onvermijdelijk ervaren ongerijmdheden in de voorstelling van goddelijke voorzienigheid verzacht.¹⁰

Vervolg Avot de-Rabbi Nathan 47a

Rabbi José ha-Gelili zegt: Let wel, de Schrift zegt: *‘(Mijn geest) zal niet (voor altijd in de mens) heersen’* (Gen. 6:3). De Heilige, Hij zij gezegend, sprak: *‘Ik zal de kwade drijfveer niet gelijkstellen aan de goede drijfveer.’* Wanneer is dat zo? Zolang hun vonnis nog niet is bezegeld. Maar zodra hun vonnis (wel) bezegeld is, gelden bij overtreding beide als gelijk.¹¹

Uitleg:

Ook deze uitspraak benadrukt de idee dat God ‘langzaam van toorn’ (*èrèch appajim*) is. God vonnist de mens zeker niet altijd onmiddellijk. Een zekere periode voorkomt Zijn genade het voltrekken van het eindvonnis. Er breekt echter uiteindelijk toch een kantelpunt aan, zodra het geduld van de Eeuwige toch is opgeraakt, of bij het sterven van de mens. Vanaf dat moment slaat voor de goddelozen de wijzer door en volgt Gods definitieve oordeel waarbij de kwade daden even zwaar gaan tellen als de goede. Zoals voor de generatie van Noach. Gedurende een lange periode telden de goede daden van al die tien voorafgaande generaties zwaarder mee dan hun overtredingen en tekortkomingen. Maar niet eindeloos. Zodra Gods kritische grens bereikt werd en de mensheid overduidelijk niet meer bereid bleek om van gemaakte fouten te leren, telden alle overtredingen in vol gewicht mee bij het uiteindelijke gericht! Toen kwam de zondvloed! Gods barmhartigheid schenkt de mens tijd om van gemaakte fouten te leren, maar niet voor altijd!

Enkele commentaren associëren deze gedachte met het psychologische inzicht dat de goede drijfveer zich pas in het verloop van de ontwikkeling van een mensenleven ontwikkelt, eerder dan de kwade drijfveer die al vanaf de geboorte aanwezig heet.

»Beter is een arm en wijs kind dan een oude dwaze koning’ (Pred. 4:13). *‘Beter is een arm en wijs kind’* - dat is de goede drijfveer. Waarom wordt hij ‘kind’ genoemd? Omdat hij zich pas hecht aan de mens vanaf de leeftijd van dertien en daarboven. En waarom wordt hij arm genoemd? Omdat niet allen naar hem luisteren. Waarom wordt hij wijs genoemd? Omdat hij de mensen de rechte weg leert. *‘Dan een oude dwaze koning’* - dat is de kwade drijfveer. Waarom wordt hij koning genoemd? Omdat allen naar hem luisteren. Waarom wordt hij oud genoemd? Omdat hij zich aan de mens hecht vanaf zijn geboorte tot aan zijn ouderdom. Waarom wordt hij dwaas genoemd? Omdat hij mensen de weg van het kwaad leert.«¹²

⁹ Zie Babylonische Talmood, Kiddoesjin 40b. Boven reeds genoemd naar aanleiding van ARN (noesach a) eind hoofdstuk IX. In hun volle gewicht mee.

¹⁰ Vergelijk. i.v.m. het onderscheid in de wijze van beloning van rechtvaardigen en goddelozen ook ARN (noesach a) 21b en 27a.

¹¹ Na het eindvonnis wordt een overtreding dus even zwaar bestraft als een goede daad eerder al werd beloond.

¹² Midrasj Kohèlèt Rabba op Pred. 4:13 § 1. Zie ook de opmerkingen bij de vertaling van ARN door A. Cohen (*The Minor Tractates of the Talmud*), 153.

De Allerhoogste wacht in barmhartigheid af totdat een mens in zijn ontwikkeling definitief aansprakelijk kan worden gesteld voor keuzes tussen goed en kwaad. Daaraan gaat bij ieder mens een levensfase en leerproces vooraf, waarin hij (zij) de gelegenheid krijgt om op foute schreden terug te keren.

Vervolg Avot de-Rabbi Nathan 47a

Hij (Rabbi José ha-Gelili, of was het Rabbi El'azar ben Parta?¹³) was gewoon te zeggen: Aan de rechtvaardigen wordt de kwade drijfveer ontnomen en aan hen wordt de goede drijfveer geschonken. Er is immers gezegd: *'Mijn hart is dodelijk verwond in mijn binnenste'* (Ps. 109:22).¹⁴ Aan de goddelozen wordt de goede drijfveer ontnomen en hun wordt de kwade drijfveer gegeven. Er is immers gezegd: *'De overtreding van de goddeloze spreekt binnen in zijn hart – ontzag voor God heeft hij niet voor ogen'* (Ps. 36:2). Zij die zich daar tussenin bevinden wordt zowel de ene (drijfveer) als de andere geschonken. Wie neigt naar de kwade drijfveer, over hem zal de kwade drijfveer oordelen. Wie neigt naar de goede drijfveer, over hem zal de goede drijfveer oordelen. Er is immers gezegd: *'Want Hij zal aan de rechterhand van de behoeftige staan om hem te verlossen van degenen die over zijn ziel oordelen'* (Ps. 109:31).¹⁵

Uitleg:

Rabbi José ha-Gelili koesterde de idee dat in extreme persoonlijkheden, zoals volkomen rechtvaardigen of volkomen goddelozen een van beide drijfveren in de mens, de goede of de kwade, op een zeker moment de absolute overheid verkrijgt. Ook hij leidde zijn inzicht af uit Schriftteksten:

»Over de rechtvaardigen (tzaddikim) heerst de goede drijfveer, zoals er gezegd is: *'Mijn hart is doorwond in mijn binnenste'* (Ps. 109:22). Over de wettelozen heerst de slechte drijfveer, zoals er gezegd is: *'De overtreding (opstandigheid) spreekt tot de wetteloze diep in zijn hart - geen vrees voor God staat hem voor ogen'* (Ps. 36:2).¹⁶«

Er breekt een moment aan waarop ofwel de goede, ofwel de kwade drijfveer een dermate stabiele plek verworven heeft in de persoonlijkheidsstructuur van een individu, dat de andere drijfveer haar kracht verliest en een definitief eindoordeel ten goed of ten kwade gerechtvaardigd is.

Voor de zuiver rechtvaardige valt dan iedere zucht naar overtreding weg, en andersom bij de zuiver goddeloze iedere aandrang om goed te doen. In algemene zin mag man echter niet van een dergelijke extreme tegenstelling uitgaan, want wie is in deze wereld volkomen rechtvaardig en wie volkomen goddeloos? Zodoende noemt Rabbi José ha-Gelili hier met nadruk ook de *'benonim'* de 'middelmatigen', de grote menigte van mensen die noch volkomen goddeloos zijn, noch volkomen rechtvaardig. Het eindoordeel over hun daden en

¹³ Zie Jalkoet Sjim'oni, Tehillim, rèmez 865, aldaar is de uitspraak op naam van Rabbi El'azar ben Parta overgeleverd. Vgl. ook Jalkoet Sjim 'oni, Tehillim, rèmez 725, op naam van Rabbi El'azar ben Pedat.

¹⁴ Met 'hart' is verwezen naar de kwade drijfveer. Het hier gebruikte woord hart (*'léb'*) is in deze psalm met een enkele letter *'bét'* geschreven, in tegenstelling tot de schrijfwijze met een dubbele letter *'bét'* (*lébab*). Speels uitgelegd als hart met een enkele drijfveer (in dit geval de kwade) in plaats van met twee drijfveren (de kwade en de goede).

¹⁵ Met arme of behoeftige is het 'gemene volk; bedoeld, bij wie zowel de goede als de kwade drijfveer strijdt voert om de overhand te krijgen. 'Degene die zijn ziel oordelen', dat zijn de goede en de kwade drijfveer wier krachtsverhouding uiteindelijk zal bepalen hoe het oordeel zal uitpakken.

¹⁶ Zie Babylonische Talmoed, Berachot 61b.

staat nog niet vast. In de context van de hier besproken tekst in ARN vormen de rechtvaardige Metoesjalach en zijn totaal verworden generatie een uitzondering en niet de normale maatstaf. De weg en keuze tussen goed en kwaad ligt voor de generaties na de zondvloed in algemene zin nog altijd open.

Vervolg tekst Avot de-Rabbi Nathan 47a

Rabbi Sjim'on ben El'azar zegt: Let wel, er is gezegd: '*(Mijn geest) zal niet (voor altijd in de mens) heersen*' (Gen. 6:3). De Heilige, Hij zij gezegend, sprak: 'Ik veroordeel hen (de goddelozen) niet voordat ik een beloning heb uitbetaald aan de rechtvaardigen.'
Wanneer is dit?¹⁷ In deze wereld, maar wat betreft de komende wereld verklaart de Schrift: '*Zijn adem zal uitgaan, hij zal tot zijn stof terugkeren*' (Ps. 146:4).

Uitleg:

De goddelozen en overtreders worden ook volgens Rabbi Sjim'on ben El'azar (doorgaans) niet meteen al in deze wereld – al tijdens dit leven – bestraft. Het vergaat de goddelozen in fysiek en materieel inderdaad vaak goed. Veroordeling en straf wachten hen pas aan het einde, nadat zij deze wereld verlaten hebben! Hoe kan Rabbi Sjim'on echter tegelijkertijd suggereren dat God (voorafgaande aan dit verlate vonnis over goddelozen) de goede daden van rechtvaardigen al in dit leven beloont? Dit is alleen te verklaren als men er vanuit gaat, dat de exegese van Rabbi Sjim'on ben El'azar geen feitelijke situatie weergeeft, maar van psychologische aard is! Goddelozen leven zonder enig vooruitzicht op toekomstig leven. Zij keren bovendien uiteindelijk terug tot betekenisloos en aardse stof. De rechtvaardigen mogen dit wereldse bestaan daarentegen ervaren al als voorbereiding op hun beloning in de komende wereld. In werkelijkheid zijn het dus de rechtvaardigen die de Hemel ogenblikkelijk al in deze wereld voor goede daden beloont. Zij het op speciale wijze. Niet in materiële zin, want vele rechtvaardigen behoren nu eenmaal niet tot de gefortuneerden der aarde. In alternatieve zin ontvangen zij echter ter plekke al hun vele goede daden uitbetaald. Het verrichten van een goede daad is voor hen immers op zich al een beloning, naast de meer spirituele en positieve ervaring die het verrichten van liefderijke en rechtvaardige daden hun schenkt, zoals dankbaarheid, tevredenheid en gemoedsrust. Voor de goddelozen is hiervan getuige te zijn reden tot teleurstelling en afgunst.¹⁸ Daarbovenop wacht de goddelozen na hun sterven ook nog eens geen enkel positief voortuitzicht meer. De wetteloze zal verworden tot stof en geen deel hebben aan toekomstig leven, zo leert de aan het slot geciteerde psalm.¹⁹ Dit alles gold binnen deze context van ARN in bijzonder mate voor de gedegenereerde generaties voorafgaande aan de zondvloed. Het oordeel over hen werd daarom past voltrokken na de dood van de rechtvaardige Metoesjalach.

Vervolg tekst Avot de-Rabbi Nathan 47a

Rabbi Akiva zegt: Welnu, er is gezegd: '*(Zie Mijn geest) zal niet (voor altijd in de mens) heersen*' (Gen. 6:3). De Heilige, Hij zij gezegend sprak: Zij oordeelden niet over zichzelf dat ze (maar) stervelingen van vlees en bloed zijn, maar zij namen een arrogante houding (geest) aan tegenover de Allerhoogste, er is immers gezegd: '*Zij zeggen tot God:*

¹⁷ D.w.z. dit uitstel van het vonnis over de goddelozen (en de reeds uitbetaalde beloning aan de rechtvaardigen).

¹⁸ Vgl. de noten bij ARN hl. van A. Cohen (*The Minor Tractates of the Talmud*, 154).

¹⁹ Vgl. ook deze uitspraak met teksten in Midrasj Be-resjiet Rabba XXVI,6.

laat ons met rust, kennis van Uw wegen wensen wij niet' (Job 21:14).²⁰

Rabbi Me'ir zegt: Welnu, er is gezegd: '*(Mijn geest) zal niet (voor altijd in de mens) heersen*' (Gen. 6:2). De Heilige, Hij zij gezegend, zegt: Die generatie heeft gezegd: God zal geen rechtsoordeel uitspreken, er is geen Rechter (meer) in de wereld; de Aalaanwezige heeft de wereld verlaten.

Rabbi zegt: Welnu er is gezegd '*(Mijn geest) zal niet (voor altijd in de mens) heersen*' (Gen. 6:2). De Heilige, Hij zij gezegend, heeft gezegd: Zij hebben geen gerechtshoven ingesteld op aarde, zo zal Ik (geen) gerechtshoven opstellen voor hen in den Hoge.

Uitleg:

De uitspraak van **Rabbi Akiva** heeft binnen de context van ARN, naast een algemene levensles, speciaal betrekking op de arrogante houding van de generaties van voor de zondvloed. Gods barmhartigheid en terughoudendheid bleek zinloos, omdat ieder uitzicht op verbetering en inkeer verloren was gegaan. Mogelijk las Rabbi Akiva het geciteerde vers Gen. 6:3 in de (eveneens mogelijke) zin van: '*Mijn geest zal niet altijd in de mens oordelen*'. Als vooruitblik op een mensheid die het door God geschonken vermogen tot zelfkritisch oordelen hooghartig en absoluut zou verwerpen.

Rabbi Me'ir las Gen. 6:3 mogelijk eveneens als '*Mijn geest zal niet altijd over (in) de mens oordelen (heersen)*'. Er zal een moment aanbreken dat de mensheid Gods gezag massaal zal verwerpen. Dat gebeurde in de rechteloze generaties voorafgaande aan de zondvloed.

Rabbi interpreteerde de multi-interpreteerbare werkwoordsvorm '*jadon be*' in Gen. 6:3 (onder meer begrepen als: heersen in, heersen over, oordelen over, verblijven in) op eigen wijze. Als het instellen van een rechtspleging en rechtsinstituten.

De handschriften van ARN tonen verschillende versies. Als spiegelende bestraffing voor de rechteloosheid op aarde zegt God ook geen gerechtshoven in de Hemel op te zullen stellen, zodat de rechteloze generatie van voor de zondvloed zelf ook geen rechtssteun zal ontvangen. Een andere lezing suggereert dat God juist wel (als betaling met gelijke munt) een gerechtshof in de Hemel wil creëren om de verworden generatie van Noach aan te klagen en zonder verder verweer te vonnissen, hetgeen door middel van de zondvloed gebeurde.

Terug naar index:

Naar volgende hoofdstuk (33):

²⁰ Andere versie: Rabbi Sjiom'on ben El'azar zegt (...) maar zij namen een arrogante houding aan tegenover de Allerhoogste en spraken: 'ga weg van ons'; zie L. Finkelstein (*Mabo le-Masektot Abot ve-Abot d'Rabbi Natan*), 166.